

zilveren schijnsel der maan, maar hun blik blijft bijna geheel tot deze wereld bepaald. En of men hun al in cijfers aantoonde, hoe nietig klein deze wereld is, vergeleken bij het onmetelijk heelal, — wat hun hart *zoekt* is toch uitsluitend het goed, het genot, den glans van deze kleine wereld, en bij de dingen die boven zijn, houden ze zich niet op.

De heerlijke uitwerking van de Openbaring daarentegen is, dat de dingen die op aarde zijn, in onze schatting een lageren rang gaan innemen dan de dingen die boven zijn.

Men versta ons wel. We ontkennen volstrekt niet, dat er ook onder de kinderen Gods zijn, die in tijden van geloofsinkering, bijna geheel opgaan in de dingen van deze wereld, zoo zelfs, dat ze de dingen die boven zijn, niet meer spreken en zoeken. Wat bedoeld wordt is alleen dit, dat onder Christenen de blik op de dingen, dank zij de Openbaring, een geheel andere is geworden.

Voor hen is het ondenkbaar, dat de dingen die boven zijn, niet den indruk op hen zouden maken van oneindig hoog in betekenis te staan boven al wat deze wereld biedt of bieden kan. Hun horizon, hun gezichtsveld eindigt niet meer bij den dampkring die ons omringt. Ze erkennen en voelen, dat onze kleine wereld in verband staat met een oneindig hooger leven buiten en boven deze aarde.

Ze zien en tasten met het orgaan hunner ziel, dat wij met heel onze aarde slechts een stip vormen in het heelal van Gods Koninkrijk, en dat het paleis van dien Koning met zijn hooger leven niet hier op aarde is, maar daarboven.

En al is het neder, dat ze toch gedurig weer aan dit klare, heldere geloof ontkomen, door toch weer hun hart aan deze kleine wereld te hechten, toch blijft hun conscientie getuigen dat er een ander leven, een andere existentie, een heel andere heerlijkheid is, waarbij al het aardsche in het niet verzinkt; en een stem in hun binnenste blijft rusteloos getuigen, dat ze die dingen die boven zijn, te zoeken, te spreken, zich te verzekeren hebben, en dat zoo alleen eeuwige zaligheid hen wacht.

Ook liggen die dingen die boven zijn niet in een eenleus ver verschiet, om zich in nevelen te verliezen.

Integendeel, ze voelen met die dingen die boven zijn, hier reeds contact.

Ze weten, dat met de menschenwereld, waarin ze hier tijdelijk leven, de schepping van geestelijke wezens allerminst is uitgeput.

Die heilige sfeer daarboven is niet ledig, maar gevuld en bevolkt.

Die schier oneindige wereld buiten deze aarde kent wezens, die niet van deze aarde zijn. Er is een engelwereld. En in die engelwereld zijn gewaarwordingen, die met de gewaarwordingen van ons eigen menscheit hart in veleer overeenkomen. Ook in die geestenwereld staan de kinderen Gods tegen aan God ontkomen wezens over.

Meer nog, van die geestenwereld gaat werking en invloed op onze aarde en op ons persoonlijk leven uit. Soms zelfs zijn die engelen zoo klaar verschenen, dat het oog ze in zichtbare gestalte waarnaam.

De Jacobsadder bij Bethel is blijvend. Er is een rusteloos nederdalen van Gods engelen om ons te geestelijke gaven te bedienen, en er is een rusteloos opklommen van die engelen Gods, om het wegeklag der wereld voor Gods troon te dragen.

Ieder Christen weet, dat de gezagden die in Jezus sterven, niet in hun graf liggen, maar nu bij Christus zijn; dat er is een gemeente der volmaakt rechtvaardigen, een schare die niemand tellen kan, en die nu juicht en jubelt om den troon. We kennen ze bij name die patriarchen en profeten, die apostelen en martelaren, die in de dingen die boven zijn overgingen. En uit onze eigen familie, uit onze eigen vrienden kennen we er bij name, van wie we zeker zijn, dat ze nu reeds onder de gemeente der uitverkorenen verkeerden.

Zoo is die wereld van de dingen die boven zijn voor Gods kind volle realiteit, een werkelijkheid vol leven en bezieling, vol heilige wezens, waaronder er niet weinigen zijn, die hij kent.

En meer nog dan dit alles weet, wie geloof, hoe in die wereld daarboven dezelfde Jezus, wiens woord hij uit het Evangelie kent, en die op aarde geboren werd, leefde, leed en stierf, niet alleen is, maar heerschappij voert, zoodat reeds door die ene aanwezigheid van den Christus de dingen die boven zijn een heilige wereld vormen, waarin zijn Jezus alle dingen met Goddelijke majesteit regelt en bestuurt.

Nu is er strijd.

Telkens leidt de druk in dit leven hier op aarde, van die dingen die boven zijn af. Heel een dag kan verlopen, dat ge niet één oogwenk met volle intensiteit aan die heiligen hemel dacht. Satan poogt telkens die dingen die boven zijn, achter nevelen voor u te verbergen. En eigen zonde omsluit ze nog dichter.

Maar toch oefent ge met die dingen die boven zijn telkens weer gemeenschap, en God is zoo genadig, om u telkens weer bij die dingen, die boven zijn, te bepalen.

Dit doet de Heere door ons telkens toe te laten en te lokken tot het gebed. Hij doet dit door ons telkens weer met zijn Woord toe te spreken, in kerk en huis en bidde. Hij doet dit door de ontmoeting van broeders, die ons deze dingen die boven zijn gedanken doen.

En mag het dan komen tot wezenlijk bidden, tot zulk een bidden dat doordringt tot die eeuwige wereld, en in die wereld tot Christus, en door dien Christus tot den Vader, dat is er een wisselwerking. Dan dalen die dingen die boven zijn, tot ons neder, om onze ziel te omringen, in onze ziel door te dringen, en onze ziel als met magnetische kracht aan te trekken, terwijl omgekeerd onze ziel dan naar boven opklimt, inleefte in het Vaderhuis en, al zijn we nog op aarde, ons een wandelen in den hemel gunt.

Dat is dan het trekken van Jezus.

Wij zouden met het looden wicht van onze zorgen en zonden als aan deze wereld gekleefd en gekluisterd blijven nederliggen. En dat dit toch niet zoo is, en dat we toch worden opgeheven en onze eigen ziel kunnen opheffen, en, over deze aarde heenrinden, in de dingen die boven zijn ons thuis voelen, te bedenken en te zoeken, dat is niet anders dan het wonderbare trekken van den Heiligen Geest, dat bij dagen en bij nachten van Christus op ons uitgaat.

Een trekken, eerst machtig in de bekeering. Een trekken, steeds voortgaande in de geloofs-worsteling. En een trekken, eens voleind als de dood ons straks zal de doorgang tot een eeuwig leven.

Nu dragen die dingen, die boven zijn, niet alleen dit karakter, dat ze plaatselijk boven deze wereld zijn, maar ook dat hooger geestelijk karakter, dat ze als hemelsch tegenover het

aardsche, als geestelijk tegenover het zinlijke, als heilig tegenover het onreine, als volheerlijk tegenover het ellendige van dit leven overstaan. En dat alles vormt saam zulk een vaste eenheid, dat nimmer zich het één van het ander scheiden laat.

Maar, helaas, dat juist wordt zoo telkens uit het oog verloren.

O, ze zijn er bij duizenden, die voor den hemel allen eerbied hebben, en niets vuriger wenschen dan eens, loopt hier hun leven ten einde, in dien volzaligen hemel te mogen ingaan. Zelfs zijn er niet weinigen, die zich volgaarne zekere kerkelijke vormen en zekere offeranden getroosten, als kon dat alles gelden als premie in een denkbeeldige levensverzekering voor de eeuwigheid.

Maar juist dit kan niet.

De dingen die boven zijn, en die ge kort saam kunt vatten als *Heiligheden* en *Heerlijkheden*, zijn onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Wie niet de heerlijkheid die boven is zoekt, zal nooit de heerlijkheid die boven is vinden. En ook, wie niet met heel zijn hart die heerlijkheid zoekt, zal nooit door de van God gewilde heerlijkheid in zijn ziel worden verkwikt.

Christus, de Heilige Gods, zit in het centrum der Heerlijkheden aan de rechterhand des Vaders. Zult ook gij dus bedenken en zoeken en vinden de dingen die boven zijn, waar Christus is, dan is het u niet genoeg, dat ge bidt en smeekt om een zalig afsterven en een ingaan in de heerlijkheid, maar dan moet er nu reeds een gestadig, een gedurig uitgaan, een spreken van uw ziel, om wat rein en heilig is en welluidt, tot een macht in uw gemoedsbestaan te maken, tot heerschappij in uw dagelijksch leven te doen worden, en u het ideaal te doen zijn, waar ge telkens de hand naar uittrekt of ge het grijpen mocht.

In uw overleggingen een hoog bedoelen, in uw gesprekken en uw omgang een hooger toon, in uw streven en bedoelen een zin die van boven is, en die door den Heiligen Geest telkens in u gesterkt en nieuw bezielt wordt. Niet één ding dat boven is, is te zoeken, t. w. de heerlijkheid na het sterven, maar te zoeken zijn de dingen die boven zijn, en die liggen voor u samengevat in het apostolisch vermaan, dat in u *moge zijn het gevechten dat in Christus Jezus was*, en dat het doen van den wil des Vaders zij uw spijze.

Amsterdam, 13 Mei 1904.

Christelijke Wetenschap.

Onder de verweerschriften van Christelijke zijde, waartoe de strijd over het Hooger onderwijs aanleiding gaf, neemt wel de eerste plaats in de lijvige brochure, die Prof. Bavinck in het licht gaf onder den titel *Christelijke Wetenschap*.

Ook in dit geschrift toont Prof. Bavinck weer, dat hij, waar hij in het strijdperk treedt, facile princeps is.

Zijns is die breede opvatting der dingen, dat doordringen tot den diepsten grond der beginselen, die rijke kennis van alle stroomingen en richtingen op geestelijk gebied, waardoor elke arbeid van zijn hand een meesterstuk wordt.

En zoo is het ook hier.

Al het bijkomstige en toevallige in dezen strijd wordt hier ter zijde gelaten. En klaar en duidelijk wordt op den voorgrond geschoven de machtige tegenstelling tussen de geloovige en ongeloovige wetenschap, waarom de strijd, die heel ons volk in spanning houdt, ten principale gaat.

Niets is toch minder waar, dan dat die worsteling alleen zou gaan om zekere voorrechten of privileges voor de Vrije Universiteit te verwerven. Wel doet in dezen actuele vorm de strijd zich thans voor, en moet hij op dit concrete punt tot beslissing worden gebracht. Maar achter die Staatsrechtelijke vraag naar de vrijmaking van het Hooger onderwijs staat de veel diepere en in elke levensverhouding ingrijpende drang van ons Christelijk volk, om de wetenschap niet langer aan het ongelofte prijs te geven, maar ook deze kostelijke gave Gods weer op te eischen voor de eere des Heeren.

Om het goed recht der *Christelijke wetenschap* gaat de strijd en Prof. Bavinck heeft een breed encyclopedisch betoog geleverd om dezen drang, die uit religieuze motieven is opgekomen, ook op wetenschappelijk gebied te rechtvaardigen. Een kort overzicht van deze brochure moge volstaan om den rijken inhoud te doen kennen.

Eerst toont Prof. Bavinck aan, hoe het begrip *eener Christelijke wetenschap* in de Christelijke kerk is opgekomen en opkomen moest, zoodra de Christelijke kerk tegenover de heidense wetenschap dier dagen kwam te staan en de vraag naar de verhouding tusschen geloof en weten om een antwoord vroeg.

De gebreken, die deze Christelijke wetenschap aankleefden, worden daarna in het licht gesteld. Tot de volmaaktheid was deze wetenschap nog niet voortgevaren. En juist deze gebreken waren mee de oorzaak, dat een reactie opkwam, die haar scherpste uiting vond in de zoogenaamde *positieve wetenschap*.

Wat deze *positieve wetenschap*, die in Comte, den Franschen wijsgeer, haar vader vindt, bedoelt en wil, wordt daarna uiteengezet. Ze wil de wetenschap losmaken van elk dogma, van elke Vooruuzetting; metaphysica en theologie is bij haar evenveel contrabande; de vrijmaking der wetenschap was haar ideaal.

Maar Prof. Bavinck toont op afdoende gronden aan, dat dit ideaal een valsche leuze is, en de *beoordeling* van deze positieve wetenschap, die van een valsche filosofisch grondbeginsel uitgaat, een methode toepast, die voor de hoogere wetenschap verderfelij is, en aan innerlijke inconsequentie lijdt, is wel een der best geslaagde gedeelten van dit meesterlijk betoog.

Na alzo de opvatting der wetenschap, die min of meer bewust, schier heel de wetenschap onzer dagen beheerscht, in haar onjuistheid ten toon te hebben gesteld,

gaat Prof. Bavinck daarna over tot het positieve deel van zijn betoog.

Hij begint met eerst het begrip *der wetenschap* te definieeren. Toont daarna, hoe zowel bij de *natuurwetenschappen* als bij de *geesteswetenschappen* de vraag van geloof of ongeloof alles beheerscht. Werkte deze tegenstelling nog speciaal uit bij de *Theologie*. En op elk dezer punten blijkt, hoe het positivisme de wetenschap vervalscht, met den aard der geestelijke wetenschappen in strijd is, de theologie vermoordt en geweld aandoet aan de diepste overtuigingen van het menscheit hart, dat zonder geloof niet leven kan.

Geloof en religie zijn echter ondenkbaar zonder *Openbaring* van Gods zijde. Wie die Openbaring Gods in natuur en geschiedenis ontkent, ruikt den grondslag weg, waarop de religie rust en ontneemt aan het geloof zijn vastheid en zekerheid. Alleen de Christelijke religie, die de Goddelijke Openbaring zuiver bezit, kan daarom voor de wetenschap tot zegen zijn.

Over dien zegen, dien het Christendom voor de wetenschap brengt, handelt daarom het slotwoord. De voorstelling alsof geloof en weten, Christendom en wetenschap vijandig tegenover elkander zouden staan, is een leugen. Het Christendom heeft juist aan de wetenschap haar hoogere vlucht geschonken en alleen bij het licht, dat de christelijke kerk uit Gods Woord ontleent, kan de wetenschap veilig gaan. Derf ze dat licht, dan kan ze op de diepste levensvragen geen antwoord vinden.

Zoo eindigt dit pleidooi met de noodzakelijkheid aan te toonen *eener Christelijke Universiteit*. Tegenover het indifferentisme onzer Staats-universiteiten, dat met geloof en religie, met Gods Openbaring in natuur en historie niet rekenen willen, wordt de drang steeds sterker van al wat in den Christus geloofd, om de Christelijke wetenschap weer te herstellen.

Christenen kunnen geen andere overtuiging hebben, dan dat de waarheid op wetenschappelijk gebied alleen dan te vinden is, wanneer men uitgaat van de belijdenis, dat Christus de weg, de waarheid en het leven is, en dat dus niemand tot den Vader, ook als oorsprong en einddoel aller dingen, komt dan door Hem. Deze belijdenis staat niet tegen de wetenschap over, want schepping en herschepping hebben denzelfden oorsprong; de genade doet de natuur niet te niet, maar bevrijdt en herstelt haar, en Christus kwam niet, om de werken des Vaders, maar alleen om de werken des duivels te verbreken. De belijdenis van dien Christus komt dus aan de wetenschap ten goede, bevrijdt haar van de leugen en leidt het wetenschappelijk onderzoek in het rechte spoor. Nauwkeurig gesproken, is de naam van Christelijke wetenschap dan ook een verkorte uitdrukking. Wetenschap als zoodanig is, wijl uit de schepping opkomende, niet Christelijk of onchristelijk; wetenschap heeft haar maatstaf in de waarheid. Wat waar is, is wetenschappelijk, ook al beweerde de gansche wereld het tegen-deel; en wat niet waar is, is onwetenschappelijk, al hielden alle menschen het omgekeerde staande. Maar omdat er in de wetenschap, evenals overal elders, zooveel schijn en namaak is, schonk God ons in zijne openbaring een gids en een wegwijzer, die bij de beoefening der wetenschap ons schreden richt en ons voor afwaling behoort. Christelijke wetenschap is dus zulk een wetenschap, die bij het licht dier openbaring alle dingen onderzoekt en ze daarom ziet, gelijk zij waarlijk, in hun wezen zijn. In het oog der wereld moge dit dwaasheid zijn, maar het dwaze Gods is wijzer dan de menschen en het zwakke Gods is sterker dan de menschen. Want wij vermogen niets tegen, maar voort de waarheid.

Gesneden brood voor de eenvoudigen is deze brochure zeker niet. Zoo diep liggende vragen, als hier behandeld worden, kunnen niet in populair toon beantwoord worden. Dan zou het betoog geen waarde hebben. Maar al richt deze brochure zich in de eerste plaats tot de mannen van wetenschap, Prof. Bavinck bezit toch de gave, zelfs de meest ingewikkelde problemen zoo klaar en helder voor te stellen, dat wie meeleeft in den strijd onzer dagen en eenige meerdere ontwikkeling bezit, met vrucht deze brochure lezen zal.

Of de tegenstander ook op dit verweerschrift het zwijgen bewaren zal?

De brochures van Prof. Fabius en Mr. Anema, die meer den staatsrechtelijken kant van het vraagstuk bespraken, zweg men dood.

Zeker de gemakkelijkste tactiek, wanneer het aan degelijke argumenten ontbreekt.

Agnosticisme.

Het officiële verslag van hetgeen op de vergadering der moderne theologen gesproken is, dat thans als bijvoegsel bij de *Hervorming* het licht zag, toont, dat Professor Cannegieter in zijn rede over de confessie nog veel verder is gegaan, dan door ons werd vermoed.

Er was over geklaagd, dat door sommige moderne predikers niet meer tot God gebeden werd, maar tot de „Hoogste Categorie“, tot het „Al der dingen“, tot „het Absolute“; geklaagd, dat waar men den naam „God“ noemde, die naam alleen als etiket dienst deed „op de hemel weet wel wijsgeerig-theosofisch-Boeddhistisch-pantheïstisch begrip“; geklaagd, dat de grens tusschen de Christelijke religie en het pantheïsme zoo al meer verflauwde.

Heeft professor Cannegieter, die van geen dogma en geen confessie weten wilde, althans den staf gebroken over deze verflauwing der grenzen en voor het theïstisch godsbegrip het opgenomen?

Just het tegendeel.

Al zou hij voor zichzelf in het gebed liever niet spreken van de Hoogste Categorie of het Absolute, ook de naam God zegt, volgens hem, eigenlijk niets. De ene naam is meer filosofisch, de andere meer aan het

geloofsleven ontleend. En of de een het nu in vager en de ander wat meer in warme taal uitdrukt, in beide gevallen komt het toch op hetzelfde neer. Want wie waarlijk vroom is weet, dat God naar zijn wezen niet gekend kan worden en geen Naam heeft, waarmee Hij genoemd worden kan. En precies op dezelfde wijze wordt betoogd, dat theïsme en pantheïsme, het geloof in een persoonlijke God, die de wereld schiep en onderhoudt en het geloof in een God, die het „Al der dingen“ is, niet anders zijn dan onvolkomen menscheit stelsels om uit te drukken wat in geen begrip weer te geven is.

Bij voorbeeld: men wil voor Christelijk gelooven en denken alleen zoogenaamd *theïstische* motieven en normen toelaten.

Met welk recht? Waar ergens staan die motieven en normen in de sfeer van het Christendom met duidelijke herkenbare karakters getekend? Wie onder ons, wie der menschen — hoe nuom zijn weten en zijn kunnen ook zij — is in staat met vaste hand de lijnen van de theïstische ziens- en waardeeringswijze te trekken, zoodat ze als lichtwegen zich voortbewegen door alle mysteriën heen?

Met andere woorden: is het eene theorie, die aller raadselen en vragen eenvoudigste en afdoende oplossing in zich draagt?

Geen, die niet beter weet. Maar het vertoikt één zijde van de groote waarheid, waarvan gelooven en denken ons iets te vermoeden geven. En deze eenzijdigheid is zijne groote waarde, die blijft, zoolang de eenzijdigheid wordt erkend. Vergeten we die, nemen wij de theorie als absoluut geldig — dan wordt ze steil en onhandelbaar; en dan — in haar pretentie van de geheele waarheid te zijn — verliest zij het deeltje waarheid, dat zij naar voren draagt.

Theïsme eischt men. Pantheïsme wil men niet gedoogen!

Waarom toch? Wat is het dan toch, — dat pantheïsme?

Het is, zou ik meenen, als *steile theorie* genomen, al even waardeloos en kwaad als welk ander menscheit gedachtenbouwsel ook, indien het met absolute autoriteit wordt omkleed.

Doch het draagt, evenals elk ander systeem, een motief van enorme waarde in zich. En dat is: de geloofsveraring van de alles vervullende en in alles werkzaam tegenwoordigheid Gods; iets van het op den Marthevel te Athene gesprokene woord: „in Hem leven wij en bewegen wij ons en zijn wij“ — en van dat andere: „opdat God zij alles en in allen“ — en van dit: „Gij Vader in mij en ik in U“.

Geen pantheïsme? goed! Maar ook geen theïsme! En evenwel al de waarheid samen, die de menscheit geest geloovend en denkend aanschouwd en gegrepen heeft en in gebrekkig maatsel van begrippenmateriaal heeft nedergelegd.

Na kan men zeker met eigen beschouwing dichter bij de eene of de andere meening staan. Doch welk recht heeft één onzer om den ander toe te roepen: gij wist de 'grenzen van het Christelijke uit? Geen recht, hoegenaamd!

Er moge een en ander in de geloofsveraringen des eenen zijn, dat op den ander den indruk van onbepaaldheid maakt, dat ligt meestal slechts daaraan, dat naar den maatstaf van de beschouwingwijze diens anderen wordt geoordeeld.

Eenige onbepaaldheid zal wel bij allen aan hunne geloofsvoorstellen eigen zijn.

Bij den meest waar-geloovige misschien wel het meest.

Dat ligt aan de *natuur der geestelijke realiteiten*, waarmee het geloof ons vereent, en aan de *natuur van dat contact zelf* tusschen ons en de ondenklijke dingen.

De stellige en rijkste geloofsveraring brengt een mensch 't meest onder den indruk van de zwakheid zijner woorden en beelden om de heerlijkheid van 't allerhoogste en heiligste te beschrijven.

Zoo heet de onbepaaldheid in de geloofsvoorstelling, zelfs in de voorstelling van God, geen *kwaad* maar een kostelijk voorrecht van de moderne theologie. Want een *absolute* waarheid is er op aarde niet.

Op het standpunt der moderne theologie is dit consequent.

Wanneer er geen Openbaring Gods is, waarin God zelf Zijn naam ons noemt en Zijn innerlijk wezen ontsluit, dan weten wij van God niets. En of dan de een op grond van zijn religieus gevoelsleven zich God theïstisch denkt en de ander pantheïstisch, maakt geen onderscheid. Beide hebben op hun standpunt volkomen gelijk.

Aan het onderwijs van zulk een hoogleeraar zijn de toekomstige predikanten der Ned. Hervormde kerk overgeleverd.

Te Utrecht, eens het bolwerk der orthodoxie, wordt in dien zin dogmatisch gedoeërd.

Namens de Nederlandsche Hervormde kerk!

In de collegezalen van dezen hoogleeraar verdringen zich de studenten.

En straks gaan deze predikers de gemeenten in, wordt dit Christendom aan de zielen verkondigd, die naar het levende woord Gods smachten.

De troosteloosheid van het heidendom, dat voor een „onbekenden God“ een altaar opricht, in plaats van het rijke Evangelie der genade, dat ons in Christus God als Vader kennen doet.

Nationale Kerken.

II.

De uitwerking der beginselen denkt de heer Tiemersma zich aldus:

Welke eischen — en hiermede begint het tweede deel van ons referaat — stelt ons het stichten van nationale kerken?

In de eerste plaats stelt het ons den eisch het Evangelie te prediken in de taal van het volk zelf. In de taal vooral ligt het nationale.

Wie voor alle kerken over heel de aarde slechts één taal wil, gelijk de Roomsche kerk die het Latijn tot kerktaal heeft gemaakt, kan geen nationale kerken stichten. De Roomsche kerk kan niet tot ontplooiing brengen, maar doodt veel eer het nationale leven. In Limburg en Brabant, de beide Roomsche provincies, is de Nederlandsche gedachte het slechtst tot uitdrukking gekomen. Rome kan geen nationale

kerken stichten. Zij wil het ook niet. Zij erkent geen kerk naast kerk. Omdat bij Rome is het imperialisme op kerkelijk gebied, kan Rome het universalisme van het Christendom niet tot uitdrukking brengen. Want het universalisme bestaat niet in het uitschakelen der nationale grenzen, niet in het gelijkvloersch maken, maar in het zich aanpassen aan het echt nationale, om dat nationale tot hoogere ontwikkeling te brengen.

Wie in Ned.-Indië nationale kerken wil, zal de kerk of kerken, die hij sticht, niet gebracht willen zien onder het Indisch kerkbestuur, dat ook een soort van imperialisme najaagt, eveneens tot schade van het universalisme van het Christendom en niet minder leidende tot uitschakeling der nationale eigenaardigheden.

Is de taal de uitdrukking der gedachte en eischt het stichten van nationale kerken de volkstaal tot kerktaal, zoo heeft dit de verstrekkende gevolgen. Het heeft niet alleen ten gevolge, dat de Bijbel in die taal moet worden vertoelt, het Evangelie in die taal gepredikt, die taal voertuig van eene Christelijke wereldbeschouwing moet worden, de woorden uit die taal dragers moeten worden van Christelijke denkbeelden, de taal het Christendom, en het Christendom de taal in zich op moet nemen; maar het heeft ook ten gevolge, dat, zoo dat volk een eigen dichtmaat heeft, zijne klachten slaakt en lof uit op eigen wijze, en zoo het zijne eigen melodien en muziekinstrumenten heeft, ook deze zal gebruiken om de gewaardingen uit te drukken, die het Christendom in zijn hart heeft gewekt. Zoo krijgen wij eene kerk met eene eigen taal, met eigen kerkliden, gezet op eigen melodien, begeleid door eigen nationale muziekinstrumenten. Niets van de veelvuldige wijzen, om zijne gedachten te uiten, mag op den index geplaatst, maar aauvaard moet worden wat bruikbaar is, en wat niet bruikbaar is, moet bruikbaar worden gemaakt.

Wie zoo'n kerk onder een volk wil doen opkomen, geeft zoo'n kerk ook een nationalen naam. Wij de Roomsche missie kerk en kerkvorm overbrengt, kan zij geen nationale schepping in het leven roepen, noch den nationalen naam zonder meer aan de te stichten kerk verlenen.

Maar dat kan de Protestantse zending wel. Jammer dat zij het niet altijd heeft gedaan. Een kerk te noemen naar een persoon anders dan naar Christus, zal niemand kunnen verdedigen, maar nu ook al op zendingsterrein te gaan spreken van Lutherse kerken, is nog minder te verdedigen, wijl Luther niet behoort tot het volk, waaronder de nieuw te stichten kerk moet ontstaan.

Eene kerk op zendingsterrein Gereformeerd te noemen is even dwaas als dat men iemand, die nog nimmer krank is geweest, ja nog geboren moet worden, een hersteelde kranke noemt. Hoe is men er toch toe gekomen eene kerk, die nog gereformeerd moet worden en waarvan men hoopt, dat zij, eenmaal gereformeerd, nimmer gereformeerd zal worden, en alzoo geen reformatie behoeven, eene Gereformeerde kerk te noemen?

De Nederlandsche zendingvereniging heeft bepaald, dat de door haar te stichten kerken Soenlanesisch Evangelische kerk zullen heeten, eene naam, die niet eens in het Soenlanesisch is over te brengen. Daar in het begrip kerk dat van Evangelie ligt opgesloten, is de bepaling „Evangelisch“ in deze benaming evenals „christelijk“ in die van Christelijk Gereformeerde kerk een pleonasme. — Wil men nationale kerken stichten, dan moet men zoo'n kerk eenvoudig kerk noemen met den nationalen naam er voor (volgens taaleigen hier er achter) zonder meer.

Moet zoo'n kerk een nationalen naam dragen, ook zij, die leden der kerk worden, moeten hunne nationale namen behouden, en hunne kinderen bij de geboorte zooveel mogelijk nationale namen ontvangen, en ook met die namen worden gedoopt. Ik heb in het geven van Bijbelsche namen aan te doopen personen nimmer het nut kunnen inzien, wel de nadelen er van leeren ervaren. Wijl in een mijner gemeenten, nog geen 100 zielen tellende, 5 Maria's zijn, ben ik telkens, zoo er over eens Maria gesproken wordt, in de war, welke Maria bedoeld wordt. De vrouw van een onzer helpers heet Elkana. een mannaam. Ook is het mij meermalen gebeurd, dat de ouders den doopnaam hunner kinderen vergeten waren. Willen wij nationale kerken stichten, laten de leden der gemeente dan ook nationale namen dragen.

Geen regel zonder uitzondering. En aan br. J. A. van Balen zij hier op zijn schrijven in de Zendingsteden van 1 Mei 1903 geantwoord, dat, zoo iemand een naam heeft, die betekent „hij bijt“ of „hij vangt slaven“ of, hij vermoordt „Taski“ of „hij gooit hem met iets“, — wij er niets tegen hebben, zoo hij of zij, die zoo'n moeien naam draagt, bij den doop een Bijbelschen naam krijgt. Maar waar wij tegen zijn is, dat, hetgeen uitzondering moet zijn regel is geworden, en men zelfs Soenlanesische, Javaansche en Chinese namen, die eene schoone betekenis hebben, en sierlijk klinken, bij den doop heeft vervangen door Bijbelsche namen. Daar zijn wij tegen om verschillende redenen, waarvan wij thans, om bij ons onderwerp te blijven, alleen noemen, dat zulks in strijd is met het doel, dat wij moeten najaagen: nationale kerken te stichten.

Het nationale karakter van een volk zal ook zijn stempel moeten drukken op de kerkgeering; niet dat de kwestie episcopaal of presbyteriaal door het nationale van het volk moet worden beslecht, de beslissing daarvan ligt aan de Heilige Schrift, maar wel moet de kerkgeering eene nationale worden, passende bij dat volk, onverschillig of zij is presbyteriaal of episcopaal.

De presbyteriale kerkgeering is ook naar ons oordeel niet de meest profijtlijke, vooral niet op zendingsterrein, maar de van God gewilde, en daarom wenschen ook wij haar in de te stichten gemeenten zien ingevoerd. Maar zoo er in de samenleving van het volk, in de wijze van bestuur van het land eigenaardigheden zijn, wat zou er dan tegen wezen die presbyteriale kerkgeering te wijzigen naar deze eigenschappen en eigenaardigheden der samenleving en van het bestuur. Niet alleen is daar niets tegen, maar zelfs veel voor. De kerkgeering wordt dan niet een Sausgewaad, dat drukt en knelt, maar een kleed, waarin die kerk zich gemakkeijk beweegt.

Iedere kerk moet barmhartigheid oefenen; armen, zieken, wezen en onden van dagen verzorgen, maar niet iedere kerk behoort dat te doen op gelijke wijze. De kerken, die hier zullen ontstaan, behoeven in deze niet van de Europeanen af te zien hoe zij het doen, maar kunnen de wijze van het land volgen. De lijnen, die moeten worden getrokken, moet men laten loopen door het nationale leven van het volk. Dan krijgt men eene nationale beoefening van

barmhartighe armen en k.

Zijn de c met festivite waarvoor da boom en d christelijken, oorsprong.

Of er da schen de ke Zonder twi eenheid en heid ten k één doop, allen, die e maar dat ee op dezelfde behoort niet toegeedind des tijdsde schillend van allen, worden aa kan worden schillende met instrum

Welke e kerken on en deze, e zijn, zij w de hooijde referaat, da natuurlike, herscheppin

Die hooi stelt, dat e beeld, en hem nog i enkele v on veronderst gangen des dat natuurl zoodat beic bodem.

Dit stelt heidendom religiois, e van het be het puin e stelt ons e de uitingen doen huwe leven.

En waar is, maar e toont, spre methode v maar dat e arbeiding t Naar de van ontwil het karakt meer, moe dienst, bes in alles s leven.

Waar d staan buit woelt in kerk zich dat het ke nationale, richting g samen te v karakter g overgebrac tieren wil, den welda niet onder verweiken

Het stic beide, vo nationalite belang, D nieuwen, kerk doen de nation plooiing, a trap van natuurlijk vooruit st tijd niet aannemen, ling van zijn met of ook wi vroeger g wikkeling, komt de l

Nationa staan, uit gekomen en dus t keuring u ten vo te ver v uitstippele dat ik u waarmede Ik heb

Men i zetten, e de heer beginsel moeten t gelijk h moet zij model u richten, leven ze komen.

Voora raat, da zien, dat of de g ginsel hu om uit stellen, v blijk ga gedachte wordt b verband verder.

Woord Slecht verzwijg Hoe genade l werk en maakt kerk n krachtcr dat doe gebonde zijn We

De t